

Lausunto

28.03.2024

Asia: VN/23943/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto

5 c § Toisessa ETA-maassa tehdyn päätöksen ja lainsäädännön tunnustaminen

Johdanto

Luonnos hallituksen esitykseksi perustuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan, jonka mukaan: jätelakia muutetaan siten, että kuntien vastuu rajataan vain kotitalousjätteisiin. Hallitusohjelman kirjaus on selkeä ja yksiselitteinen, eikä se jätä tulkinnoille varaa. Nyt lausunolla olevan esitysluonnoksen keskeisin osa koskee jätelain 32. pykälää 'Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto'. SKAL toteaa, että jätelain ensimmäisen vaiheen muutos tulee toteuttaa nimenomaan hallitusohjelman mukaisesti. Nyt lausunnoilla oleva esitysluonnos kuntien vastuun rajaamisesta on riittämätön, ja jättää liian paljon varaa erilaisille tulkinnoille.

SKAL on huolissaan jätteenkuljetusyritysten toimintaedellytysten osalta nykyisestä tilanteesta, jossa markkinaehtoista toimintaa on rajattu ja kuntien vastuuta lisätty. Voimassa olevan jätelain tulkinta on kirjavaa, johon nyt odotamme jätelain muutosten myötä selkeyttä. Kyse on edelleen myös yksityisten jätteenkuljetus- ja jätteenkäsittely-yritysten taloudellista toimintaedellytyksistä ja viime kädessä asiakkuuksien uusjaosta, kun markkinaehtoista toimintaa on kunnallistettu kuntien omistamille jätelaitoksille.

***

Jätelakiin ehdotetaan uutta pykälää, jolla säädettäisiin toisessa ETA-maassa tehdyn viranomaispäätöksen tai muun lainsäädäntöön perustuvan menettelytavan tunnustamisesta, kun aineita tai esineitä tuodaan Suomeen hyödynnettäviksi. Tunnustaminen koskisi Suomeen toisesta ETA-maasta tuotavien erien määrittämistä sivutuotteeksi tai ei-enää jätteeksi.

Muiden ETA-maiden sivutuotteeksi määrittämistä tai jätteen luokittelun päättymistä koskevan sääntelyn tunnustamisella sujuvoitetaan uusiorka-aineiden tuomista Suomeen hyödynnettäväksi.

SKAL katsoo, että toimialaa koskevan sääntelyn selkiyttäminen, joka mahdollistaa materiaalivirran liikkumisen ja sen hyödyntämisen, on kannatettavaa. Sääntelyn selkiyttäminen ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että se suosisi ulkomaisen materiaalivirran vahvistumista Suomeen. Kaiken sääntelyn keskellä on huolehdittava kotimaisten yritysten asemasta ja kilpailukyvyistä.

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

SKAL katsoo, että kunnan järjestämisvastuun rajaaminen pois sote-alan yritysten ja hyvinvointialueiden palveluyksiköissä syntyvän jätteen jätehuollosta riippumatta siitä, mikä on asumisen ja siihen liitettyjen erilaisten sote-palvelujen keskinäinen painoarvo yksikön palvelukokonaisuudessa, on oikeasuuntainen linjaus.

SKAL pitää hyvänä, että myös vankilat, armeijan kasarit ja muu vastaava laitosasuminen rajattaisiin erillisellä maininnalla kuntavastuun ulkopuolelle. SKAL:n mielestä laitospäinen asuminen olisi avattava tarkemmin.

Luonnos hallituksen esitykseksi lähtee siitä, että kunnan vastuulle jäisivät kotitalouskiinteistöt ja vapaa-ajan kiinteistöt, mukaan lukien sellaiset kiinteistöt, joihin hyvinvointialue tai yritys tarjoaa sote-palvelua, mutta ei itse asumispalvelua (esimerkiksi sosiaalihuoltolain 21 a §:n mukainen tuettu asuminen). SKALin mielestä jätelakiin tulisi tehdä rajaus vapaa-ajan asunnon käyttötarkoituksesta. Rajauksen tekeminen olisi tärkeää, jos kyse on ensisijaisesti vapaa-ajan asunnon vuokrauksesta ja sitä toteutetaan ammattimaisesti niin, että vapaa-ajan asunnon omistajuus on y-tunnuksen alla toimivalla oikeushenkilöllä. SKAL korostaa, että kaiken yritysmuotoisen kiinteistöissä tapahtuvan toiminnan eli y-tunnuksen alla oleva ammattimainen toiminta tulisi rajata kunnan vastuun ulkopuolelle. SKAL arvioi, että esimerkiksi ammattimaisen vapaa-ajanasuntovuokrauksen kanssa rajoja tulisi hakemaan edelleen, jos asiaa ei selkiytetä nyt, kun jätelakia ollaan muuttamassa.

Ongelmatapauksiin voidaan lukea myös kohteet, joissa on asumista ja yritystoimintaa. Monen kirjavat tulkinnat liittyvät nk. kivijalkapyykälään eli jätelain 32§:n 3. kohtaan. Esimerkkitapauksessa liikekiinteistöissä on saattanut olla vain yksi asuinhuoneisto ja useampi liikehuoneisto, joiden pinta-ala on monikertainen tai yrityksen/yrityksien jätemäärä asumisessa syntyvään jätemäärään nähden moninkertainen. Tällaisen kiinteistökohteen jätehuolto on järjestetty kunnan jätelaitoksen toimesta perusteena asumisessa syntyvä jäte. On tärkeää muistaa, että yrityksillä on voimassa olevan jätelainsäädännön perusteella oikeus järjestää oma jätehuoltonsa. Kuitenkin esimerkkitapauksen perusteella yritykset ovat joutuneet liittymään nk. kivijalkapyykälän perusteella kunnalliseen jätehuoltoon. Monissa tapauksissa kiinteistöissä olevan yritystoiminnan osuus pinta-alaa tai jätemääriä verrattaessa on suurempaa kuin asumisen osuus. SKALin mielestä näissä tapauksissa on mahdollistettava koko kiinteistön jätehuollon järjestäminen osana yritystoiminnan jätehuoltoa. SKALin mielestä edellä kuvatun kaltaisten tapausten selkiyttäminen on syytä huomioida nyt jätelain

muuttamisen yhteydessä. Tulkinnan varaisia linjauksia, jotka jäisivät jäteviranomaisten ja jätelaitosten varaan, ei voida pitää uskottavina, eikä hyvän hallintotavan mukaisina.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi todetaan, että esimerkiksi muiden kuin yksityisten oppilaitosten asuntolat ja ylioppilaskylät olisivat tavanomaisia kotitalouksia, joiden jätehuolto on kunnan vastuulla. SKAL katsoo, että kaikkien ammattimaisen asuntoliiketoiminnan piiriin kuuluvien y-tunnuksellisten oikeushenkilöiden tulee olla oikeutettuja järjestämään jätehuoltonsa jätteiden lajitteluineen kestävästi toimivalla ja kustannustehokkaalla toimintatavalla.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi todetaan myös, että kotitalouden pienimuotoisesta itse tehtävästä remontoinnista syntyvä jäte jäisi kunnan vastuulle. SKALin mielestä tässä jätelain muuttamisen yhteydessä on selkiytettävä tarkemmin mitä on kotitalouden pienimuotoisesta itse tehtävästä remontoinnista syntyvä jäte. Esimerkiksi jos ”kotitalous” tekee keittiöremontin, josta kertyy peräkärryn verran jätettä, onko kyse pienimuotoisesta remontista ja onko jäte vietävä kunnan jätelaitoksen pisteelle vai voiko asiakas tilata jätteenkuljetusyrityksen viemään sen esimerkiksi omaan ympäristöluvulliseen toimipisteeseensä? Mikä on siis ”pienimuotoinen” remontti ja siitä syntyvä jäte? Onko se jätettä, joka mahtuu jäteastiaan? Voiko kunnan jätelaitos aktiivisesti markkinoida esimerkiksi ”kotitalouksille” vaihtolavatoimintaa? SKALin mielestä kuntayhtiöiden ei tule harjoittaa mitään markkinaehtoista toimintaa, kuten esimerkiksi vaihtolavatoimintaa, vaan jättää ne markkinoilla toimivien yritysten vastuulle. SKALin mielestä kotitalouden remontoinnista syntyvä jäte pitäisi rajata selkeyden vuoksi kunnan vastuun ulkopuolelle, jos kunnan jätelaitoksen alueella on markkinaehtoista jätteen vastaanottotoimintaa. SKALin mielestä vastuullisten ympäristöyritysten, joilla on ympäristöluvan mukaista jätteiden/raaka-aineiden vastaanottotoimintaa, tulee saada jatkaa sitä mahdollisimman laajasti ilman edellä kuvattuja rajauksia.

35 § Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

Teknisenä muutoksena ehdotetaan jätelain 35 §:n muuttamista siten, että kunnan päätös poiketa kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestämisestä alueella, jossa on 35 §:ssä tarkoitetut hankalat olosuhteet kuljetuksen järjestämiselle, voisi koskea kaikkia kiinteistöiltä kerättäviä jätteitä, eikä vain sekalaista yhdyskuntajätettä

SKAL toteaa, että erilliskerättävien jätejakeiden kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta on jo nykyisellään mahdollista poiketa alueilla, joilla on hankalat olosuhteet kuljetuksen järjestämiselle.

48 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

Luonnos hallituksen esitykseksi lähtee siitä, että paperin tuottajavastuujärjestelmä laajennetaan kattamaan myös kirjat. Kirjojen jätehuolto siirtyisi kunnilta ja jätteen haltijoilta paperituotteen tuottajille, eli käytännössä painettujen kirjojen maahantuojille ja painopaperin valmistajille. Kirjojen sisällyttäminen tuottajavastuuseen edellyttää muutoksia jätelakiin ja keräyspaperiasetukseen. Jätelain 49 §:n 2 momentin mukainen paperin erilliskeräysvelvoite on muista tuottajavastuualoista poiketen lähtökohtaisesti kiinteistökohtainen. Tämä koskisi ehdotuksen mukaan myös käytöstä

poistettavia kirjoja. Lisäksi keräyspaperiasetuksessa tuottajille säädettäisiin erillinen velvoite kerätä käytöstä poistettavia kirjoja suurkertymäkohteista, kuten kirjastoista.

SKAL katsoo, että toimenpiteet, jotka tukevat tuotteen kierrättämistä polttamisen sijaan ovat kannatettavia, mutta samalla on todettava, ettei lainsäädännön uudistamisella pidä heikentää kerättävän paperin laatua ja määrää. Kirjojen kerääminen yhdessä keräyspaperin kanssa ei ole kannatettava muutos.

Siirtymäsäännös

SKAL kannattaa, että kunnan jätehuoltovastuuta koskevaa 32 § 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan sovellettavaksi vuoden 2026 alusta lukien. Tämä olisi sama ajankohta, jolloin jätelain 32 a §:n mukaan hyvinvointialueen on viimeistään otettava vastuu hyvinvointialueuudistuksessa kunnalta siirtyneiden yksiköiden jätehuollon järjestämisestä. Jätteen haltija voisi kuitenkin irtisanoa kunnan jätehuollon jo aikaisemmin niillä kiinteistöillä, jotka ovat vuoden 2026 alusta siirtymässä pois kunnan jätehuollosta. Näin ehdotettu siirtymäsääntely sopisi yhteen jätelain 32 a §:ssä säädetyn, hyvinvointialueuudistusta koskevan siirtymäsääntelyn kanssa.

Muuta huomioitavaa

SKAL antaa tukensa nk. Tanskan mallille. Tanskassa on lainsäädännöllä rajoitettu kuntien oikeutta osallistua toimintaan, joka liittyy jätteen kierrätykseen. Tanskan tilanne osoittaa sen, kuinka julkinen sektori on yli-investoinut jätteenpolttokapasiteettiin, joka on johtanut siihen, että poltettavaa jätettä ole riittävästi kaikkiin polttolaitoksiin ja tämä puolestaan heikentää myös kiertotaloustavoitteita. Tanskassa tehty lainsäädäntömuutos tarkoittaa käytännössä sitä, että kunnat eivät saa omistaa suoraan tai välillisesti laitoksia, jotka kierrättävät jätettä, eivätkä sijoittaa tällaisiin laitoksiin. Vastaava kielto laajenee koskemaan jätteen polttoa kesästä 2025 lähtien.

Kontiola Lasse
SKAL Ympäristöryitykset ry